

РОМАН РАХМАННИЙ – КОЛУМНІСТ (10-РІЧНИЙ ДОСВІД У ТОРОНТСЬКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КАТОЛИЦЬКІЙ ГАЗЕТІ «НАША МЕТА»)

У статті досліджено особливості та причини трансформації жанру колонка в інформаційному просторі України, включаючи ЗМІ української діаспори. Розглянуто колумністичний досвід Романа Рахманного, а це понад 10 років у торонтській українській католицькій газеті «Наша мета». Проаналізовано предмет, функцію, метод, зміст та форму авторської колонки; проблемно-тематичні домінанти колумністики Романа Рахманного; лексико-фразеологічний рівень тексту; особливості вираження авторського суб'єктивізму (наявність вербалізаторів суб'єктивізму).

Ключові слова: авторська колонка, колумністика, авторське «Я», предмет, функція, метод, зміст, форма.

I. Вступ

Трансформація всієї системи жанрів упродовж існування журналістики як інституції завжди була пов'язана з боротьбою за увагу аудиторії, адже інформаційний простір сучасної України та ЗМІ української діаспори – це простір ринку, в умовах якого загострюється боротьба за аудиторію. Такої думки й українська дослідниця колумністики Х. Калинюк: «Ринок і ринкова економіка вплинули на те, що зросла увага не тільки до контенту, а й до форми журналістських творів, до ролі суб'єкта висловлювання і до характеру взаємодії автора та аудиторії у цілому» [2, с. 1].

Зокрема, у ЗМІ набула поширення колумністика як сукупність текстів з яскраво вираженим особистісним фактором. У результаті сучасні дослідники заговорили про формування нового жанру – колонки: «Її поява (як і поява будь-якого публіцистичного жанру) свідчить про вдосконалення комунікативних стратегій у системі ЗМІ і, зокрема, означає, що вітчизняна преса дедалі більше орієнтується на діалог зі своїми читачами» [1, с. 238].

Комунікативні стратегії засобів масової інформації (сучасної України чи ЗМІ української діаспори) створюють сприятливі умови для рівноправного й безперервного діалогу з аудиторією, у якому великого значення набуває авторитетність суб'єкта висловлювання.

Колумністика була об'єктом наукового розгляду І. Гаврилюк, В. Галич, І. Михайлина, М. Свалової, Т. Снопко, О. Цапок, О. Цвєтасової та С. Шебеліста.

Упродовж тривалого часу довкола жанру колонки відбуваються дискусії. Одні дослідники теорії журналістики говорять про те, що колонка може існувати лише як «форма подачі матеріалу» (Ю. Гордєєв) або просто не згадують її у своїх жанрових системах (О. Тертичний), інші визначають колонку як «форму коментарю або різновид есе» (М. Шостак), треті ж визнають можливість появи на місці колонки «самостійного жанру» (Є. Чернікова).

Вивчення досвіду відомих колумністів української діаспори дасть змогу виділити теоретичні та практичні «підказки» для сучасних колумністів про специфіку жанру, особливості відтворення авторського «Я», збереження авторського суб'єктивізму в рівновазі із законами журналістики. Тому про колумністику як потужний конструктор презентації авторського «Я», спосіб донести авторську думку варто говорити на прикладі торонтської української католицької газети «Наша мета» та її автора – Романа Рахманного – журналіста-теолога, лауреата національної премії ім. Т. Г. Шевченка.

II. Постановка завдання та методи

Мета розвідки – проаналізувати особливості ведення авторської колонки Романа Рахманного, відомого журналіста та діаспорного діяча, і визначити проблемно-тематичні домінанти його колумністики, лексико-фразеологічний рівень тексту, особливості вираження авторського суб'єктивізму (наявність вербалізаторів суб'єктивізму).

Методи дослідження: спостереження (систематичне, журналістське, наукове) – для одержання безпосереднього знання про форму журналістики – колонку; методи індукції та дедукції, аналогій, порівняння, коментування, зіставлення, протиставлення, аналізу та синтезу наукової інформації – для доповнення даних простого спостереження над 10-річним досвідом ведення авторської колонки; метод класифікації – для з'ясування зв'язків і закономірностей розвитку досліджуваного об'єкта – авторської колонки Романа Рахманного.

III. Результати

Авторська колонка Романа Рахманного становить особливу цінність для сучасних медіапрацівників, ретрансляторів цінностей гуманізму, духовних орієнтирів не лише тому, що автор за-

лишив по собі величезний шар інтелектуальних текстів, а й тому, що Р. Рахманний народився в с. Піддністрияни Жидачівського району на Львівщині та закінчив Львівську богословську академію, а отже, перебуваючи за кордоном, ментально зберіг міцні християнські цінності, а освіта дозволила автору предметно говорити про релігію та український народ. Зокрема, він пише: «Україна ніколи не була і ніколи не буде безрелігійною пустелею. Там віра в Бога і пов'язання української людини з церковною структурою сильніші від будь-яких штучно і насильно насаджених ідеологій і організацій» [3, с. 27].

Публіцистичні нариси релігійної тематики Романа Рахманного вміщені в збірнику «Самовизначення християнської України», автор у різні роки надсилав їх до канадського тижневика «Наша Мета», де мав власну колонку понад 10 років без перерви, з власним видавництвом з друкарнею, що є осередком української католицької єпархії Східної Канади.

«Наша мета» – український католицький часопис та орган Східної єпархії УГКЦ, який виходить щотижня в місті Торонто з жовтня 1949 р. Тижневик друкує статті на релігійні та суспільні теми і присвячує окремі частини газети церковним організаціям: Лізі українських жінок Канади (ЛУКЖК) та Братству українців католиків Канади (БУКК).

Головний редактор – о. П. Хомин (1953–1983), з котрим співпрацювали М. Колянківський, Я. Чумак, М. Сиротинський та ін. З другої половини 1980-х рр. головними редакторами були М. Давосир і М. Поронюк. Тираж: бл. 2000 прим. (станом на 1989 р.).

У передмові до збірника «Самовизначення християнської України», де вміщені матеріали авторської колонки Романа Рахманного, читаємо про цінність творчого доробку: «Усі ці статті можна трактувати, як доказовий матеріал для тверджень і висновків майбутнього історика української журналістики чи історії розвитку української церковної політики націоналістичного напрямку. Водночас на тлі сучасного чи й сьогоднішнього становища двох головних віток українського християнства вони зберегли суттєву частку своєї актуальності... Як завжди, вони мають на меті спонукати читача до власного шукання» [3, с. 6].

Авторська колонка – одна з найбільш затребуваних на сторінках ЗМІ текстових форм, яка відображає процеси, що відбуваються в інформаційному просторі громади.

Колонка вбирає в себе елементи різних жанрів, намагаючись знайти свою нішу. Це складний процес, адже в кожного жанру свої інструменти та способи аналізу, але він іде. Специфіка колонки – в авторській рефлексії, на якій тримається розповідь [2, с. 2].

Цікавість до авторитетного слова автора – ознака, що була перейнята колонкою як жанром від традиційних жанрів публіцистики. Авторська рубрика Романа Рахманного для католицької газети «Наша мета» мала яскраво виражене авторське «Я» і високий ступінь свободи публіциста-інтелегента, чітко вибудовану інтонацію діалогу з аудиторією та композицію тексту. Для колонки Романа Рахманного характерні такі ознаки:

1. Предмет колонки Романа Рахманного – це особисте переживання автора через актуальну, на його думку, проблему – релігійну. Ось про що йдеться в передмові до збірника «Самовизначення християнської України»: «Звідси й авторова теза: українці врешті мусять знайти власний шлях до Бога, мусять оформити власну концепцію українського християнства у власних церковних структурах, незалежно від чужоземних концепцій будь-якого чужоземного духовного центру. Не зриваючи молитвеного зв'язку з тим чи іншим всесвітнім духовним центром, вони повинні врешті усвідомити, що суверенність особи і цілої нації розпочинається від суверенності думки даної людини і суверенного світоприймання всієї нації» [3, с. 6]. Особливо актуально читати ці рядки, коли сучасна Україна потребує власної церкви, власної духовності та вибору.

2. Функція. Роман Рахманний, маючи потужну духовну освіту, демонстрував авторський погляд соціальної практики у зв'язку із ситуацією, що склалася навколо Української Церкви, з метою звернути увагу аудиторії не лише на саму ситуацію, а й на характер її оцінки: «Релігійно-церковна проблематика – одна з найживучіших у житті окремих людей і цілих суспільств. Тільки новочасні ідеологічні рухи зуміли приблизно такою самою мірою глибоко проникнути в гущу народних мас різних національностей і навіть поділити їх на протиставні, ворогуючі групи, як це у давнину зробили релігійні рухи на різних континентах» [3, с. 5].

«Україна не уникнула того впливу церковно-релігійних спорів, що спричинили поділ українського народу на дві головні групи віруючих людей і далі по-різному оформляють мислення багатьох українців. Оскільки характер, становище і рівень розвитку церковної структури того чи іншого віровизнання все ще є могутніми чинниками у житті новочасних націй, то кільканадцятирічні дебати довкола концепції патріярхату Української Католицької Церкви мають далекосяжніше значення для нас усіх ніж це на першій погляд можна б припускати» [3, с. 5].

3. Метод – образний аналіз, тобто поєднання аналізу (виявлення взаємозв'язків предмета, причин, наслідків, їх оцінювання, прогноз розвитку) та художнього узагальнення. «Публіцист, який думає всеукраїнськими категоріями, не сміє піддатися спокусі нейтральності, що на ділі являє собою трусливість, брак відваги глянути правді в вічі та сказати своє українське слово, згідно з своїми безкорисливими міркуваннями. Адже десь мусить існувати українська точка зору – вихідна позиція, з якої можна розпочати подорож до української мети в національно-

церковному питанні» [3, с. 5]. Роман Рахманний оперує потужним образним рядом, мовно-стилістичними фігурами. Автор ставить риторичні питання до читача, спонукає до роздумів, наводить факти з історії України, політики, релігії, занурюється до глибинних пластів української ментальності.

4. Зміст. За змістовим наповненням колонка Романа Рахманного – це система переживань, породжених фактами, подіями чи явищами. Колонка Романа Рахманного – жанр максимально інтимний, де автор не боюся в голос говорити про ворогів та друзів Української Церкви, про бездуховність українців і шляхи відродження державності. Він не боюся говорити до українців і закликати їх єдності, до збереження духовності: «Був час і були нагоди усвідомити своє становище, свої ідейно-концепційні прагнення та свої реальні спроможності. Від такого усвідомлення залежить кожночасна можливість зосередити всі свої сили в напрямі до накресленої мети. Але й тепер не пізно зробити це – нагадати важливіші засновки української віри» або «Християнська Церква в Україні на ділі ніколи не являла собою окремої самоуправної синодальної одиниці. В кожному своєму виді вона була підпорядкована чужоземному духовному центрові, що не враховував потреб нашої нації» [3, с. 9].

5. Форма. За своєю формою колонка Романа Рахманного – вільна розповідь, що містить елементи різних жанрів, від замітки до есе. Ключовими прийомами інтимізації в колонці є імітація усного мовлення, використання експресивної лексики, діалогізація тексту [2, с. 3]. Наприклад: «Холодний раціоналіст пояснюватиме все і завжди “об’єктивними причинами” – політичними, економічними чи ідеологічними мотивами. Скептикові навіть сонце видаватиметься ціле вкрите плямами, вигасаюче джерело тепла. Чуттєво настроєна людина кожний лагідніший подув вітру відчуватиме як подих зміни – весни» («Наша мета», 23 лютого 1963 р.) [3, с. 34]. Або: «Який народ може почванитися такою людиною сьогодні? Яка Церква може стати в колі своїх Сестер-Церков з таким достойним репрезентантом – незламним мучеником? Всі українці справедливо гордяться ним» («Наша мета», 23 лютого 1963 р.) [3, с. 36].

Серед проблемно-тематичних домінант колумністки Романа Рахманного можна виокремити питання права українця на власну духовність та власну незалежну Церкву. Авторська рефлексія виявляється, зокрема, у суб’єктивно-іманентних відчуттях: «Цих кілька завваг і думок подаємо не тільки з власної ініціативи, але й на вимогу багатьох наших читачів цієї колони. Вони прямо домагаються від українського журналіста слова в цій справі, бо вважають навіть наскромнішу статтю на тему встановлення українського патріархату висловом їхніх душевних бажань і сподівань. Вони сподіваються, що ачеї дійде це слово до найвищих властей Вселенської Церкви і скаже за них – читачів і вірних – про найбільшу потребу українського народу: визнання рівноправності тієї Української Церкви та оформлення її в автономну церковну одиницю у світі» («Наша мета», 29 лютого 1964 р.) [3, с. 43].

Лексико-фразеологічний рівень передбачає використання зображально-виражальних засобів. Персональне ставлення до предмета висловлювань колумніст здебільшого виявляє відверто, вдаючись до сенсорної лексики, як-от: «А вже чотирнадцятий рік минає, неквапливо й поволі. Був час і були нагоди усвідомити своє становище, свої ідейно-концепційні прагнення та свої реальні спроможності», або “чуттєво настроєна людина”, або “перед лицем світу, перед лицем свого народу, перед лицем своїх гнобителів”, або “спостерігали його діяльність безпосередньо або училися під його наглядом» («Наша мета», 23 лютого 1963 р.) [3, с. 43].

Крізь призму сенсорних відчуттів автор вміло концептуалізував власну позицію щодо описаних реалій: «Ми є свідками одного величного прикладу на силу незламної людини, зміцненої та керованої тим “вищим сенсом” у житті. Із вісімнадцятилітнього ув’язнення по тюрмах і сибірських поселеннях вийшов на волю львівський Митрополит. Архiepіскопом д-р Йосиф Сліпий» або «Ми повинні відверто висловити наші думки про те, що встановлення українського Верховного Архiepіскопа є для нас передусім вступом до встановлення українського постійного Патріархату» («Наша мета», 23 лютого 1963 р.) [3, с. 34].

Суб’єктивізм у колумністиці Романа Рахманного – це особистісно зорієнтована модель відтворення дійсності, поглядів та позиції автора. Суб’єктивізм колумніста актуалізується на змістовому, лексико-фразеологічному, синтаксичному, морфологічному, словотвірному та інших рівнях тексту. Проте, Роман Рахманний виводить на перший план не особисто себе, а всіх свідомих українців, які прагнуть до відокремлення від усього штучного та чужеродного, «московського». Наприклад: «Однак ми всі – вірні та духовні особи, приватні особи, преса й організація – повинні дати вислів нашому вдоволенню таким розвитком нашої церковної справи» або «однак жодна стаття в газеті не замінить особистих листів – листів подяки і виразного домагання – від читачів» («Наша мета», 29 лютого 1964 р.) [3, с. 43].

Авторську суб’єктивність відображають такі текстові компоненти: персоналізований добір фактологічної та вербальної інформації, однозначність позиції, експліцитне вираження авторського «Я», відвертість висловлювань, використання емотивно-оцінної лексики, наприклад: «Український екуменізм – по суті молитовне і діюче зближення і поєднання українських віровизнань – сьогодні незамінна сила в боротьбі українського народу з червоним дияволом білої Москви та його

західними союзниками чи співробітниками. У боротьбі за право української людини прямувати власним шляхом до спасіння у Христі. За український шлях до Бога!» («Наша мета», 2 січня 1977 р.), експресивних синтаксичних конструкцій та морфологічних індикаторів суб'єктності: «станувши на шлях самостійницького мислення і здійснюючи українську національну політику в церковних питаннях, українці православного і католицького віровизнань» («Наша мета», 2 січня 1977 р.) [3, с. 43].

Власне, ці компоненти поживляють перцепцію тексту, інтимізують та увиразнюють його лінгвальну структуру, надають викладу емоційності й динамізму, наприклад, читаємо слова Романа Рахманного: «Знаємо лише два історично певні випадки доволі рішучих, свідомих спроб давньо-українського духівництва і світської влади встановити принаймні обмежену суверенність своєї Церкви. За князя Ярослава Мудрого митрополит Іларіон – перший українець! – правив Київською митрополією, не маючи над собою адміністративної зверхності Візантії (1051–1069). Згодом, за володіння князя Ізяслава Мстиславича, українські єпископи обрали і довершили рукоположення свяця-науковця монаха Кліма Смолятича (1147 р.) для того, щоб він очолив самоуправну українську Церкву без візантійського нагляду» («Наша мета», 2 січня 1977 р.) [3, с. 41].

Мовна компетенція та чітка ненав'язлива позиція сприяє ефективному «спілкуванню» із читачами. Роман Рахманний пише у своїй колонці: «Наша Церква може існувати і керувати собою без наказодавчих чужоземних центрів, що свою владну руку простягають над українцями, але відмовляють їм права на своє національне самоуправління у своїх церковних справах!» («Наша мета», 2 січня 1977 р.) [3, с. 33].

Можна констатувати, що вербалізатори суб'єктивізму в колумністиці журналіста є виявом авторського «Я» в тексті, репрезентантом ставлення до предмета висловлювання, індикатором передачі внутрішнього стану, емоцій, переживань, відчуттів та почуттів колумніста.

IV. Висновки

Колонка – це специфічний жанр дифузійної форми. Серед жанроутворювальних чинників, які надають змогу виділити колонку як окремий жанр, ми відзначаємо такі, як: сильне авторське «Я», увага до форми й прагнення до самовираження.

Колумністичний досвід Романа Рахманного відзначається наявністю вербалізаторів суб'єктивізму в масиві тестів автора, що є виявом авторського «Я» в тексті, репрезентантом ставлення до предмета висловлювання, індикатором передачі внутрішнього стану, емоцій, переживань, відчуттів та почуттів колумніста; мовної компетенції та чіткої ненав'язливої позиції інтелектуально-проповідника; суб'єктивізмом у колумністиці Романа Рахманного – особистісно зорієнтована модель відтворення дійсності, поглядів та позицій автора. Суб'єктивізм колумніста актуалізується на змістовому, лексико-фразеологічному, синтаксичному, морфологічному, словотвірному та інших рівнях тексту. Ці компоненти поживляли перцепцію текстів автора, інтимізували та увиразнювали його лінгвальну структуру, надавали викладу емоційності й динамізму: факти із історії Церкви змінювалися описом сучасного стану церковно-релігійного питання українців.

Колумністичний досвід Романа Рахманного, відомого журналіста та патріота, потребує повноцінного діахронного й синхронного прочитання, що зумовлює перспективи подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Авторська колонка : зб. есеїв / В. Жежера, С. Пиркало, А. Бондар, М. Рябчук. Київ : Нора-друк, 2007. 208 с.
2. Калинюк Х. Авторська колонка: проблеми жанрової ідентифікації. Київ, 2012. С. 1–2.
3. Рахманний Р. Самовизначення Християнської України. Торонто : Новий Шлях, 1977. 63 с.

References

1. Zhezhera, V., Pirkalov, S., Bondar, A., Ryabchuk, M. (2007). Author Column: Sb. Essays. Kyiv: Norah-Print.
2. Kalinyuk, H. (2012). Authorship: Problems of Genre Identification. Kyiv.
3. Rakhmanny, R. (1977). Self-determination of Christian Ukraine. Toronto: New Way.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2018.

Клищ А. В. Роман Рахманний – колумнист (10-летний опыт в торонтской украинской католической газете «Наша мета»)

В статье исследованы особенности и причины трансформации жанра колонки в информационном пространстве Украины, включая СМИ украинской диаспоры. Рассмотрен колумнистичный опыт Романа Рахманного, а это более 10 лет в торонтской украинской католической газете «Наша мета». Проанализированы предмет, функция, метод, содержание и форма авторской колонки; проблемно-тематические доминанты колумнистики Романа Рахманного; лексико-фразеологический уровень текста; особенности выражения авторского субъективизма (наличие вербаллизаторов субъективизма).

Ключевые слова: авторская колонка колумнистика, авторское «Я», предмет, функции, метод, содержание, форма.

Klishch A. Roman Rakhmannyi – Columnist (10-Annual Experience in Tourontic Ukrainian Catholic Newspaper «Nasha Meta»)

Research methodology. *Methods of research – observation (systematic, journalistic, scientific) made it possible to obtain direct knowledge of the form of journalism – a column; methods of induction and deduction, analogies, comparison, commenting, comparing, contrasting, analyzing and synthesizing scientific information made it possible to supplement the data of simple observation over 10 years of experience in the author's column; the method of classification allowed to find out the connections and patterns of development of the object under study – the author's column of Roman Rakhmannyi.*

Results. *A column is a specific genre of diffusion form. Among the genre-forming factors that make it possible to distinguish the column as a separate genre, we note: strong author's «I», attention to form and aspiration for self-expression.*

The colonistic experience of Roman Rakhmannyi is marked by the presence of verbalizers of subjectivity in an array of author's tests, which is the manifestation of the author's «I» in the text, representing the attitude to the subject of expression, an indicator of the transmission of the inner state, emotions, feelings, feelings and feelings of the columnist; linguistic competence and a clear unobtrusive position of the preacher intellectual; subjectivism in the columnist Roman Rakhmannyi – a personally oriented model of reproduction of reality, views and positions of the author. Subjectivism of columnist is actualized on the content, lexical-phraseological, syntactic, morphological, word-formation and other levels of the text.

These components revitalized the perception of the author's texts, instigated and visualized his linguistic structure, provided an exposition of emotionality and dynamism: facts from the history of the Church changed with a description of the current state of the church-religious issue of Ukrainians.

Prospects for further exploration. The colonial experience of Roman Rakhmannyi, a well-known journalist and patriot, requires a pre-dyscalculational and synchronous reading, and the prospect of further inquiries may be an analysis of the lexical-phraseological level of the author's texts.

Novelty. *Within the article, for the first time, 10 years of experience in authoring the column of Roman Rakhmannyi, the journalist-theologian, the winner of the national prize named after them. T. G. Shevchenko as a powerful constructor of the presentation of the author's «I», a way to convey the author's thoughts in the Toronto Ukrainian Catholic newspaper «Nasha Meta».*

The practical significance. *The results of the study can be used in the work of literary editors, publicists and authors beginners.*

Key words: *author's column, columnist, author «I», subject, function, method, content, form.*